

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено основні фактори впливу на формування рівня конкурентоспроможності підприємств машинобудування в сучасних умовах. Структуровано фактори конкурентоспроможності за різними ознаками. Розглянуто вплив внутрішніх та зовнішніх факторів на рівень конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, машинобудівна промисловість, фактори впливу, ефективність управління.

Abstract

The main factors of influencing the formatin the level of competitiveness of machine - building enterprises in modern conditions are investigated. Factors of competitiveness are structured on various grounds. The influence of internal and external factors on the level of competitiveness of enterprises is considered.

Key words: competition, competitiveness, machine - building industry, factors of influence, management efficiency.

Вступ

Сучасні тенденції функціонування економічного середовища є досить складними для розвитку промислових підприємств України. Господарські суб'єкти, що знаходяться в умовах загостреної конкуренції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках, повинні адаптуватись до усіх негативних явищ та вживати заходів щодо їх упередження, знешкодження або нейтралізації. Так як машинобудівна промисловість є однією з основ зростання економіки країни, конкурентоспроможні підприємства галузі є першочерговою потребою. Нині ж, підприємства машинобудування перебувають у несприятливих умовах ведення власної фінансово-господарської діяльності, що вимагає пошуку новітніх підходів до управління, запровадження заходів щодо зростання конкурентоспроможності підприємств. Задля цього необхідним є ґрунтовний аналіз усіх факторів, що впливають на рівень конкурентоспроможності підприємства машинобудівної промисловості.

Мета роботи полягає в систематизації та класифікації факторів впливу на рівень конкурентоспроможності підприємств машинобудівної промисловості.

Результати дослідження

Конкурентоспроможність є визначальним фактором виживання, стабілізації та розвитку індустрій, а також окремих їх галузей, підгалузей і підприємств. На європейських і світових ринках національна й галузева конкурентоспроможність фокусується на результатах діяльності підприємств та окремих виробництв, з одного боку, і конкурентоспроможності підприємств і аналогічних виробництв, з іншого боку. Таким чином, у сучасних умовах міжнародної інтеграції, інноваційного розвитку особливого значення набуває забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Сьогоднішня економіка визначає конкретні вимоги до підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств – оперативне реагування на зміну господарської ситуації з метою підтримки стійкого розвитку, зміцнення фінансової стійкості, постійне вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів відповідно до зміни кон'юнктури ринку[1].

Конкурентоспроможності підприємства є комплексною характеристикою підприємства, що дає змогу ідентифікувати здатність господарського суб'єкта ефективно оперувати наявними ресурсами та можливостями, а також спроможність вести ефективнішу діяльність порівняно з іншими підприємствами галузі [2]

Конкурентоспроможність підприємств машинобудівної промисловості повинна забезпечуватися такими показниками, як висока виробнича ефективність, яка реалізується завдяки сучасному обладнанню, технологіям, кваліфікованим працівникам та здатністю завоювати й тривалий час утримувати стійні позиції на ринку, що забезпечується завдяки ефективному використанню принципів управління.

Головними умовами забезпечення належного рівня конкурентоспроможності підприємства є:

- забезпечення єдності розвитку техніки, технології, економіки, управління;
- застосування сучасних методів проведення досліджень і розробок (програмно-цільове планування, теорія прийняття рішень тощо);
- застосування наукових підходів до стратегічного менеджменту;
- розгляд взаємозв'язків функцій управління будь-яким процесом на всіх стадіях життєвого циклу об'єкта;
- формування системи заходів із забезпечення конкурентоспроможності різних об'єктів [3].

Рівень конкурентоспроможності будь якого підприємства залежить від значної кількості чинників, які можна структурувати за певними ознаками (рис.1). Більшість чинників конкурентоспроможності можуть бути класифіковані як взаємозалежні.

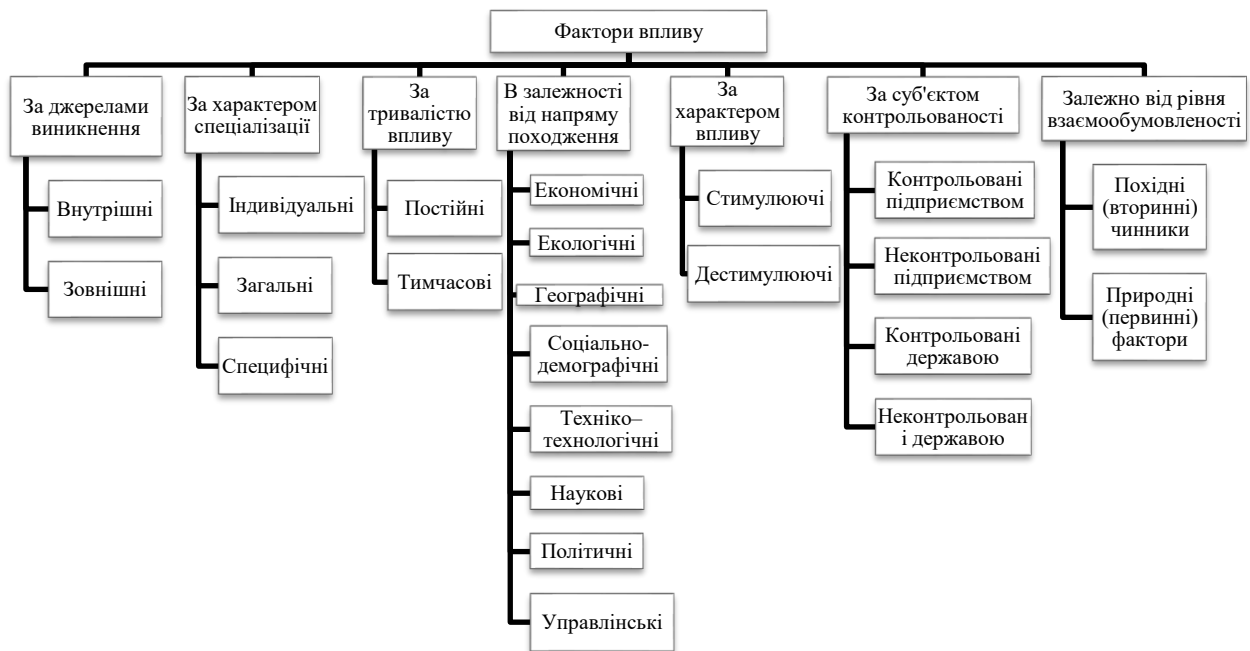

Рис. 1 – Диференціація факторів впливу на конкурентоспроможність підприємства (складено автором на основі [3-4])

Однак, найчастіше, економісти виділяють та активно використовують дві групи факторів впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства: внутрішні (ендогенні - виникнення та потужність прояву залежить від функціонування підприємств, системи загального менеджменту тощо) та зовнішні (екзогенні - поява та потужність прояву не залежить від діяльності підприємств та визначається станом зовнішнього оточення).

Фактори зовнішнього середовища є вкрай неоднорідними за джерелами свого походження, оскільки виступають проявом систем різного рівня. До них можна віднести [4,5] :

- ✓ стан правового середовища (гармонійність законодавчої бази; дієвість нормативно-правових актів.)
- ✓ економічні умови в яких функціонує підприємство (рівень розвитку господарства загалом та окремих його галузей; інвестиційна привабливість країни; стан оподаткування та підтримка страте-

гічних галузей; рівень заробітної плати в країні, в регіоні, в галузі; частка наукомісткої продукції у загальному експорті країни тощо);

- ✓ рівень монополізації економіки країни (кількість та структура природних монополій в країні; стан конкуренції на ринку; ефективність діяльності антимонопольного комітету; легкість входження на ринок нових суб'єктів господарювання);

- ✓ ресурсний потенціал (забезпеченість країни власними природними ресурсами; рівень екологічного навантаження; стан та захищеність всіх видів природних ресурсів);

- ✓ соціальні умови (рівень безробіття в країні; структура робочої сили; якість підготовки кваліфікаційної робочої сили; співвідношення різних категорій працівників; ціна на робочу силу в країні, в регіоні, в галузі; культурний рівень розвитку суспільства);

- ✓ рівень державної підтримки (стан і напрям внутрішніх реформ; пріоритети розвитку країни та її стабільність; участь країни у світових інтеграційних процесах; напрями зовнішньої політики);

- ✓ особливості ринкової інфраструктури країни (достатність інформаційного забезпечення; розгалуженість і різноманітність транспорту; стан банківського і страхового обслуговування; ступінь розвитку посередницьких організацій та ін.).

Зрозуміло, що на конкурентоспроможність підприємств машинобудівного комплексу впливає значна кількість факторів зовнішнього середовища. Але не потрібно забувати, що ефективне функціонування підприємств галузі машинобудування значною мірою залежить і від самих підприємств. Тобто від факторів ендогенного характеру. Основними серед них є наступні[3,6-9]:

- ✓ ефективність управління персоналом підприємства. Ефективне використання трудових ресурсів стає одним з основних чинників, що визначає ефективність виробництва та є вирішальним у розв'язанні всіх інших проблем підприємства;

- ✓ переоцінка питань управління конкурентоспроможністю у практиці сучасного вітчизняного менеджменту;

- ✓ оптимізація витрат підприємства. Динамізм ринку, конкуренція постачальників та покупців, що постійно посилюється, багато чисельність джерел постачання, саморегулювання процесів постачання, обмеженість ресурсів та їх екологічна безпека – ці й інші пов'язані з ними обставини спонукають до постійного пошуку шляхів оптимізації матеріального забезпечення виробництва з метою успішного виконання виробничої програми, а також досягнення запланованих економічних показників усіх видів діяльності підприємств;

- ✓ відсутність на більшості підприємств стратегії забезпечення конкурентоспроможності на середньо- та довгострокову перспективу (більшість вітчизняних підприємств промислового сектору з об'єктивних причин і досі недостатньо займаються питаннями власного стратегічного розвитку);

- ✓ високі енергоємність, матеріалоємність і трудоємність виробничого процесу, що підвищує собівартість вітчизняної продукції машинобудування порівняно з імпортними аналогами.

Висновки

Вплив інтеграційних процесів в країні та обрання європейського вектору розвитку зумовлює необхідність насамперед підвищення конкурентоспроможності підприємств машинобудівної промисловості, що впливає на зростання економічного розвитку країни та відносини із зовнішніми бізнес-партнерами, зростання експортно-імпортного потенціалу, залучення та використання усіх можливих інвестиційних ресурсів, поступове (стабільне) входження на ринки інших країн. Стимулювання розвитку конкурентоспроможності підприємства виявляє необхідність проведення детального аналізу усіх зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на рівень конкурентоспроможності. Адже це дає можливість знизити рівень невизначеності й ризику в процесі виробничо-збутової діяльності підприємств, підвищити якість стратегічного планування й прогнозування виробничо-збутової діяльності підприємств машинобудування, підвищити рівень конкурентоспроможності підприємств та його продукції, зберегти конкурентні позиції та збільшити частку ринку, що належить галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Осипов В. М. Оцінка конкурентоспроможності виноробного підприємства як інструмент управління його розвитком / В. М. Осипов, Л. А. Некрасова // Економіка і прогнозування. - 2019. - № 1. - С. 109-127. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2019_1_8.
2. Джеджула В. В. Конкурентоспроможність підприємства як економічна категорія / В. В. Джеджула, І. Ю. Єпіфанова, В. С. Гуменюк // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2018. - Вип. 6. - С. 116-121
3. Піскун Д. Н. Фактори впливу на рівень конкурентоздатності підприємств машинобудування / Д. Н. Піскун // Причорноморські економічні студії. - 2018. - Вип. 35(2). - С. 56-60. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_35\(2\)_12](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2018_35(2)_12).
4. Черкас Д. М. PEST- і SWOT-аналіз діяльності промислових підприємств України (на прикладі машинобудування) / Д. М. Черкас // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2017. - Т. 22, Вип. 3. - С. 103-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2017_22_3_22.
5. Бойко О. В. Факторний аналіз індикаторів економічної безпеки машинобудівного комплексу країни [Електронний ресурс] / О. В. Бойко, М. І. Башинська, О. З. Редьква // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. - 2016. - № 3 (25). - С. 30-37. - Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n3.html>
6. Герасимова, В. О. Конкурентоспроможність підприємства: сутність та фактори впливу в сучасних умовах / В. О. Герасимова, Е. О. Резанов // Економічний простір. - 2020. - № 154. - С. 93-97. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/154-17>
7. S. Spivak, I. Spivak and S. Krepych, "Estimating the Competitiveness Level of Enterprises Based on the Functional Effectiveness Model," *2020 10th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*, Deggendorf, Germany, 2020, pp. 662-665, doi: 10.1109/ACIT49673.2020.9208969.
8. Ладунка І. С. Дослідження факторів впливу на конкурентоспроможність вітчизняних підприємств / І. С. Ладунка, М. І. Братанов // Економіка і суспільство. - 2016. - №5. - С. 189-194.
9. Єпіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення / Єпіфанова і. Ю. - Вінниця : ВНТУ, 2019. - 384 с.

Гуменюк Вікторія Сергіївна – аспірант, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: viktoria.hymenyuk@gmail.com

Науковий керівник: **Джеджула В'ячеслав Васильович** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів та інноваційного менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Viktoriia S. Humeniuk – Department Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : viktoria.hymenyuk@gmail.com

Supervisor **Vyacheslav V. Dzhedzhula** – Doctor of Economics, Professor, Department of Finance and innovation management, Vinnytsia National Technical University